

รายวิชาสังคมศึกษา

รหัสวิชา สด๕๑๐๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
เพื่อการพัฒนาชีวิต

ครูผู้สอน ครูนจรักษ์ สุขเจริญ
ครูสุกฤณา นกเทียน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาชีวิต

จุดประสงค์การเรียนรู้

๑. อธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิตได้
๒. วิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต
๓. เห็นคุณค่าและความสำคัญของการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาชีวิต

ทบทวนบทเรียน

ความสำคัญของศาสนา

ศาสนาต่าง ๆ ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม
ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ล้วนมีความสำคัญต่อคนไทยและ
ชาติไทยของเรา เพราะทุกศาสนาล้วนสอนให้ทุกคน
ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี ทำความดี ไม่ทำความชั่ว

มรดกทางด้านรูปธรรม

ได้แก่ ศาสนสถาน มีส่วนต่อการสร้างสรรค์งานอัน
เป็นเอกลักษณ์ในสังคมไทย เช่น

วัด

โบสถ์

หอไตร

มัสยิด

เทวสถาน

ศาสนสถานเหล่านี้ พบได้ทั่วไปตามหมู่บ้านและ
ชุมชนต่าง ๆ เป็นเอกลักษณ์ของสังคมไทย
 อีกทั้งยังมีศาสนวัตถุที่เป็นที่เคารพนับถือ เช่น

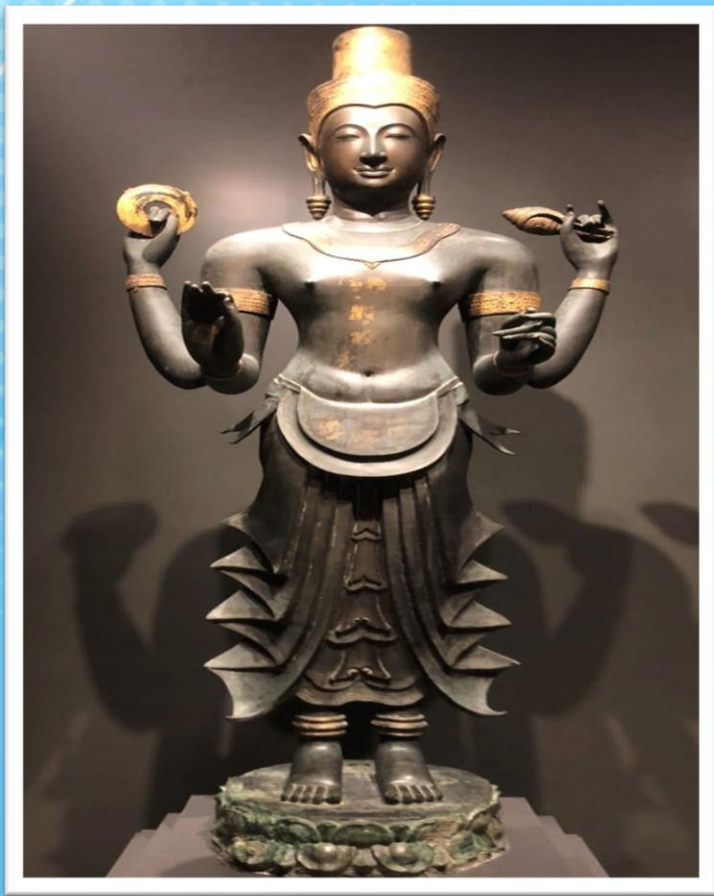

พระพุทธรูป

แหล่งที่มา : <https://www.pinterest.com/pin/229050331026091754/>

ไม้กางเขน

เทวรูป

มรดกทางด้านจิตใจ

หลักธรรมคำสอนและพิธีกรรมในทาง
พระพุทธศาสนา ล้วนก่อให้เกิดเป็นมรดก
ทางด้านจิตใจ เช่น

การไหว้

การกราบ

ความมีน้ำใจ
ความเสียสละ

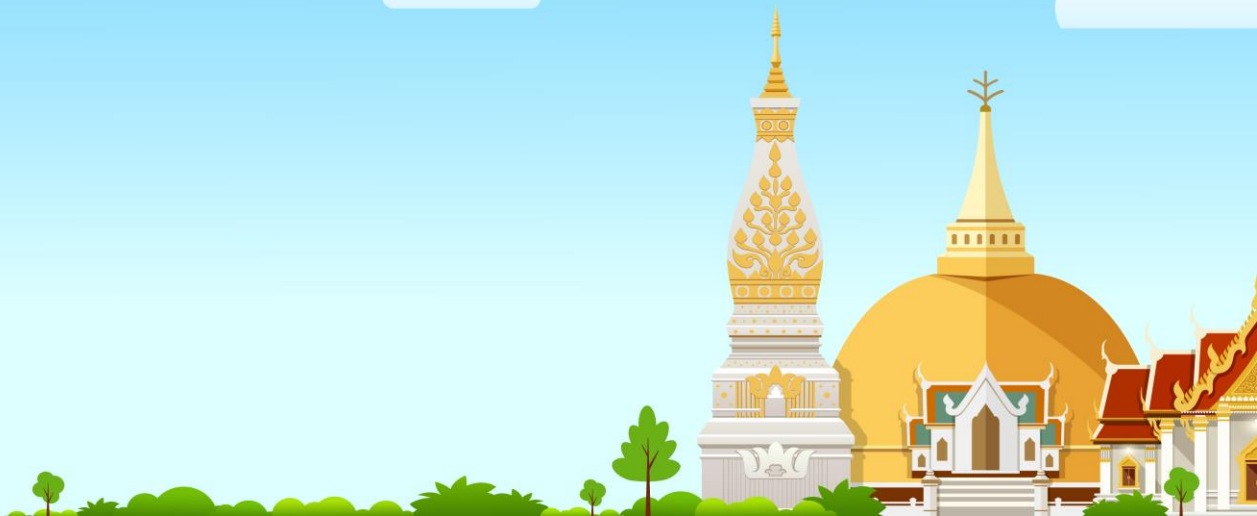
ความสามัคคีในการทำงาน

ทั้งมรดกทางรูปธรรมและทางด้านจิตใจจากศาสนาเป็น
บ่อเกิดวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ
ซึ่งมีผลทางจิตใจต่อคนไทย จนเป็นเอกลักษณ์ของคนไทย

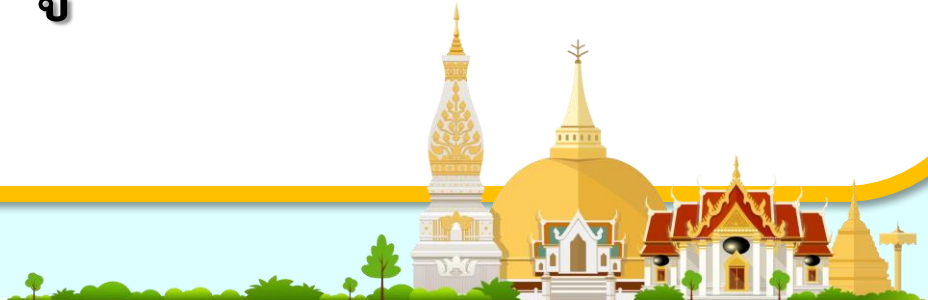
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนาชีวิต

ปัญหาทุกอย่างแก้ไขได้ด้วยหลักอริยสัจ ๔

พูดถึง "ทุกข์" ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นของ
จริงที่มนุษย์ในสากลโลกต้องประสบพบ ตามคตินิยม
คำสอนของพระพุทธศาสนาแสดงไว้ว่า แม้การเกิด
ก็เป็นทุกข์ ดังคำว่า ชาติปิ ทุกขา กล่าวคือ มนุษย์
ทุกคนชอบทุกข์มาตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนกระทั่งออกจาก
ครรภ์ของมารดา

ฝ่ายมารดาผู้ให้กำเนิดก็ทุกข์ไม่แพ้ โหนทุกข์ที่ต้องคอยระวัง
ไม่ให้ลูกที่อยู่ในครรภ์ได้รับอันตรายจากแรงกระแทก
ภายนอก หรือจากการกระทำของคุณแม่เอง เช่น
การรับประทานอาหารที่มีรสเผ็ดที่อาจไปกระทบลูกในครรภ์
หรือทุกข์ที่เกิดจากการเลี้ยงดู เช่น ลูกไม่สบาย รับประทานอาหาร
ไม่ได้ หรือลูกเกเร คบเพื่อนไม่ดี เป็นต้น ซึ่งลักษณะ
เหล่านี้ก็สร้างความทุกข์ให้มารดาไม่น้อย

เมื่อทุกข์เกิดขึ้นจะปฏิบัติต่อทุกข์อย่างไร
ในพระพุทธศาสนาสอนว่าจะต้องรู้เท่าทันทุกข์
กล่าวคือ ต้องกำหนดรู้ทุกข์ด้วยปัญญาของตน
ตามความเป็นจริง นั่นคือ ทุกข์ก็ให้รู้ว่าทุกข์ จากนั้นให้
พิจารณาหาเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดทุกข์ที่เรียกว่า สมุทัย

ว่าเกิดมาจากอะไร เมื่อทราบสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์
อันแท้จริงว่ามาจากอะไร ก็ต้องทำการดับทุกข์ที่เรียกว่า
นิโรธ ด้วยการหาทางหรือวิธีที่ถูกต้องเหมาะสมในการที่
จะทำให้พ้นไปจากทุกข์ ซึ่งเรียกว่า มรรค ต่อไป

พระพุทธศาสนาเป็นหลักใน
การพัฒนาชีวิตด้านกายภาพ
และสิ่งแวดล้อม

พระพุทธศาสนาเป็นหลักใน
การพัฒนาชีวิตด้านกายภาพ
และสิ่งแวดล้อม

พระพุทธศาสนามีคำสอนที่มีเป้าหมาย
เพื่อการพัฒนากาย พัฒนาจิตใจ และ
พัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นแก่
พุทธศาสนิกชนผู้นับถือปฏิบัติ

พุทธศาสนิกชนได้นำหลักธรรมคำสอน
วัฒนธรรมความเชื่อจากพระพุทธศาสนา
มาพัฒนาเป็นวิถีความเชื่ออันดีงามและ
ถูกต้อง จนกลายเป็นส่วนหนึ่งใน
การพัฒนาสังคม รวมถึงสภาพแวดล้อม
เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

ไตรสิกขา

ภavana ๔

อริยสัจ ๔

ไตรสิกขา

ไตรสิกขา หมายถึง การศึกษาเรียนรู้เพื่อให้เกิด
การพัฒนาตนเองและสังคม ๓ ประการ

ศีล (ศีลสิกขา)

สมาธิ (จิตตสิกขา)

ปัญญา (ปัญญาสิกขา)

ศีล (ศีลสิกขา) คือ การฝึกอบรมกายและวาจา
ให้เรียบร้อย ฝึกให้อยู่ในวินัย

สมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกอบรมจิตใจ
ให้มีความสงบ มุ่งมั่นในการทำความดี

ปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ การฝึกอบรมตนให้มีปัญญารู้
และเห็นแนวทางแห่งการปฏิบัติที่ถูกต้อง และแสวงหา
ความรู้อยู่เสมอ

ภาวนา ๔

กายภาวนา

ศีลภาวนา

จิตตภาวนา

ปัญญาภาวนา

กายภาวนา

กายภาวนา คือ การฝึกอบรมกายให้ปฏิบัติต่อ
สิ่งต่าง ๆ ในทางที่ดี ไม่ให้เกิดโทษ เช่น

ทิ้งขยะลงในถังขยะ

ไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ

ศีลภาวนา

ศีลภาวนา คือ การฝึกอบรมศีลให้อยู่ใน
ระเบียบวินัย เช่น ปฏิบัติตามกฎหมาย
ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่สังคม

จิตตภาวนา

จิตตภาวนา คือ การฝึกอบรมจิตใจ
เจริญงอกงามด้วยคุณธรรม เช่น
เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

ปัญญาภาวนา

ปัญญาภาวนา คือ การฝึกอบรมปัญญา
ให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง
เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นโดยใช้สติปัญญา

อริยสัจ ๔

อริยสัจ ๔ หมายถึง หลักธรรมที่ใช้แก้ทุกข์และ
ความเดือดร้อนด้วยเหตุและผล

ทุกซ์

สมุทรัย

นิโรธ

มรรค

ทุกข์

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ความไม่สบายใจ
เช่น นักเรียนอยากได้ของเล่นราคาแพง

สมุทัย

สมุทัย คือ การศึกษาหาสาเหตุของทุกข์
เช่น พ่อแม่ไม่มีเงินให้ซื้อของเล่น

นิโรธ

นิโรธ คือ ความดับทุกข์ เช่น นักเรียนเก็บเงินออม
จากค่าขนมเพื่อซื้อของเล่นด้วยตัวเอง

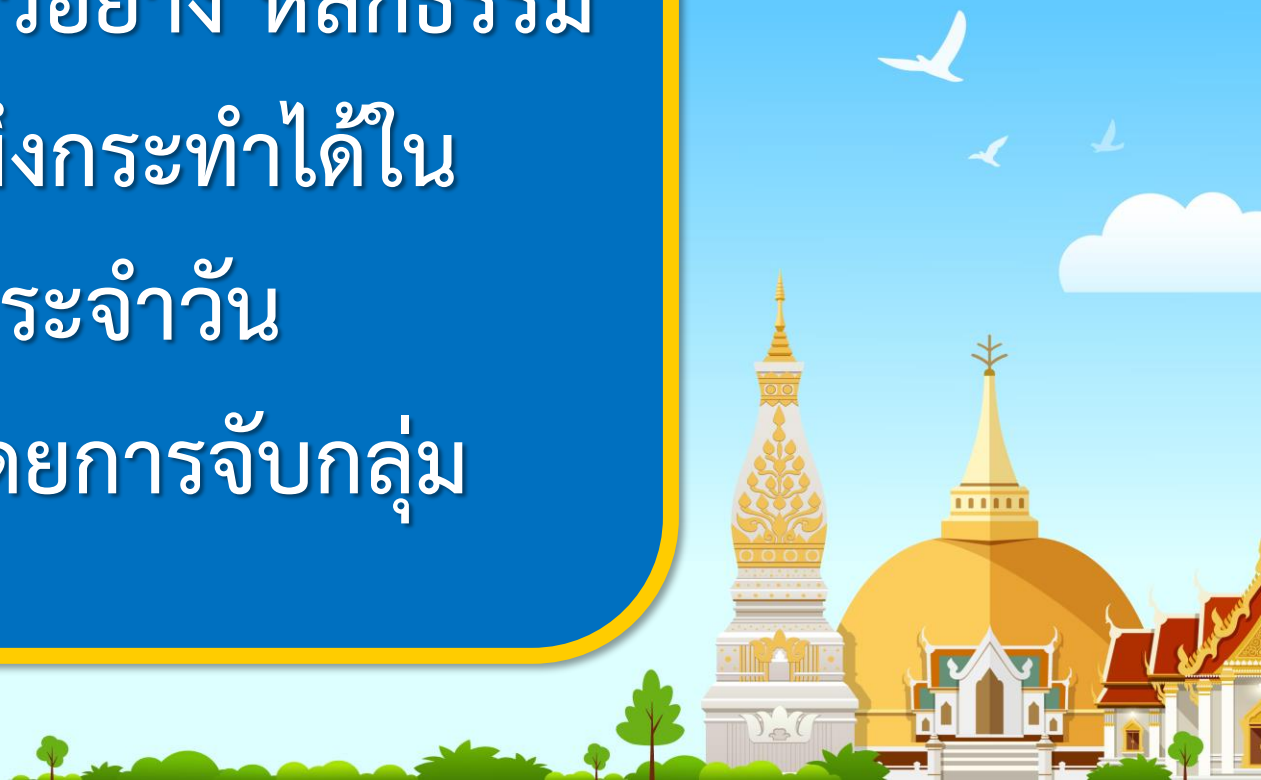

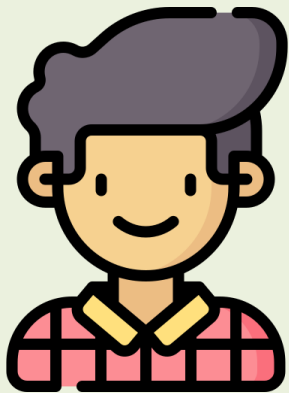
มรรค

มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงการดับทุกข์ เช่น นักเรียน
ซื้อของเล่นจากเงินที่ออมไว้และมีความภูมิใจในตนเอง

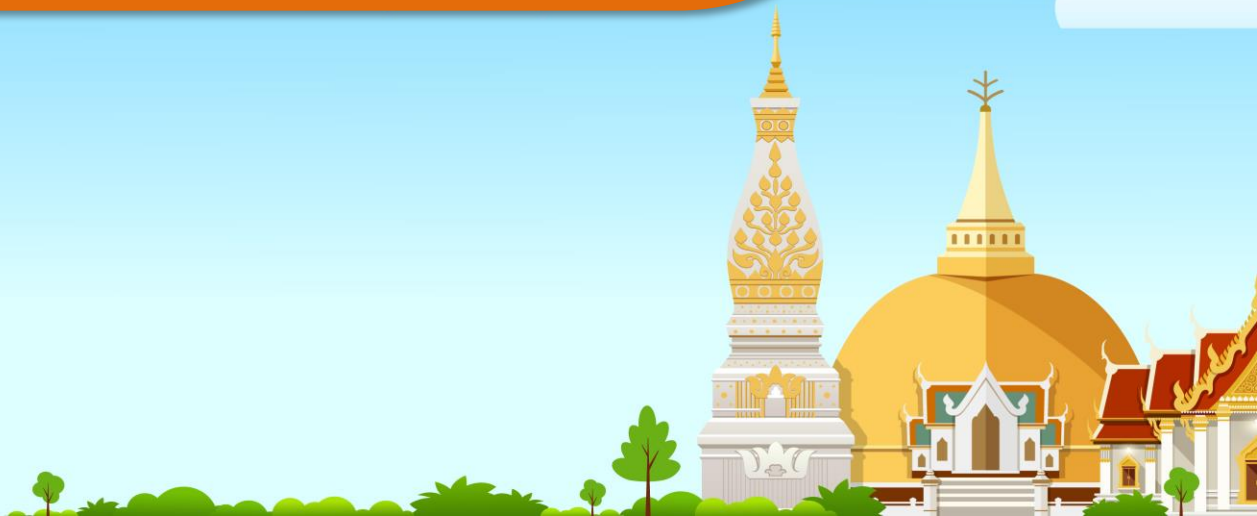

ให้นักเรียนยกตัวอย่าง หลักธรรม
ที่นักเรียนพึงกระทำได้ใน
ชีวิตประจำวัน
ลงในสมุดโดยการจับกลุ่ม

ขั้นตอนปฏิบัติ

คำชี้แจง

ให้นักเรียนทำใบงานที่ ๒ เรื่อง หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต

คำชี้แจง

คำชี้แจงกิจกรรมนักเรียน

นักเรียนทำใบงานที่ ๒
เรื่อง หลักธรรมทาง
พระพุทธศาสนาเพื่อ
การพัฒนาชีวิต

คำชี้แจงครูปลายทาง

๑. ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ ๒ เรื่อง
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
เพื่อการพัฒนาชีวิต
๒. ครูเดินดูและให้ความช่วยเหลือตาม
ความเหมาะสม

ใบงานที่ ๒ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการพัฒนาชีวิต
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๗ เรื่อง มุ่งมั่นทำความดี
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๒ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
รายวิชา สังคมศึกษา รหัส ส๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๒ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

คำชี้แจง: ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์และหลักธรรมข้อใดข้อหนึ่งที่กำหนดให้มาตอบคำถาม

ภาวนา

ไตรสิกขา

อริยสัจ๔

หมู่บ้านพรณมาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา ในอดีตคนในหมู่บ้านพรณมาสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในการอุปโภค บริโภคได้ แต่ปัจจุบันมนุษย์เข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านพรณมาเพิ่มมากขึ้นจึงทำให้แหล่งน้ำจากธรรมชาติถูกทำลายโดยการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเน่าเสียลงแหล่งน้ำ

๑. เหตุการณ์นี้ควรนำหลักธรรมใดมาใช้.....

เพราะอะไร.....

๒. หลักธรรมดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร.....

.....
.....
.....
.....

ชื่อ.....นามสกุล.....ชั้น.....เลขที่.....

ใบงานที่ ๒

ภาวนา

ไตรสิกขา

อริยสัจ๔

หมู่บ้านพรณนาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา ในอดีตคนในหมู่บ้าน
พรณนาสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในการอุปโภค บริโภคได้
แต่ปัจจุบันมนุษย์เข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านพรณนาเพิ่มมากขึ้นจึงทำ
ให้แหล่งน้ำจากธรรมชาติถูกทำลายโดยการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเน่าเสีย
ลงแหล่งน้ำ

๑. เหตุการณ์นี้ควรนำหลักธรรมใดมาใช้.....
เพราะอะไร.....
๒. หลักธรรมดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร

.....

.....

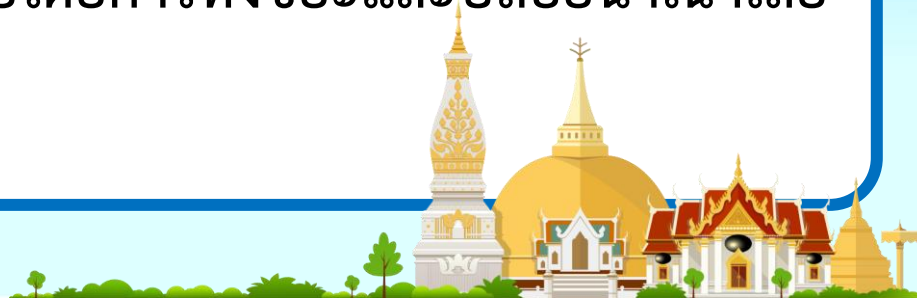
.....

ภาวนา

ไตรสิกขา

อริยสัจ๔

หมู่บ้านพรรณาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขา ในอดีตคนในหมู่บ้าน
พรรณาสามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในการอุปโภค บริโภคได้
แต่ปัจจุบันมนุษย์เข้ามาอยู่อาศัยในหมู่บ้านพรรณาเพิ่มมากขึ้นจึงทำ
ให้แหล่งน้ำจากธรรมชาติถูกทำลายโดยการทิ้งขยะและปล่อยน้ำเน่าเสีย
ลงแหล่งน้ำ

๑. เหตุการณ์นี้ควรนำหลักธรรมใดมาใช้.....

เพราะอะไร.....

๒. หลักธรรมดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาได้อย่างไร

.....

.....

.....

๑. เหตุการณ์นี้ควรนำหลักธรรมใดมาใช้.....อริยสัจ๔
เพราะอะไรเพื่อให้เข้าใจถึงต้นตอของปัญหาและ
มุ่งหาวิธีแก้ปัญหา.....

๒. หลักธรรมดังกล่าวสามารถแก้ปัญหาดังต่อไปนี้ได้อย่างไร
.....ใช้หลักอริยสัจ ๔ เพื่อให้รู้ปัญหาสาเหตุของปัญหา
และแสวงหาทางแก้ไขปัญหา โดยการช่วยเหลือดูแลรักษา
สิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน เช่น ไม่ทิ้งขยะ ไม่ปล่อยน้ำเสีย.....

สรุปบทเรียน

พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่มีเป้าหมายเพื่อพัฒนากาย
พัฒนาจิตใจ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้นแก่พุทธศาสนิกชน
ผู้นับถือปฏิบัติ การนำหลักธรรมคำสอนมาพัฒนาเป็นวิถีความเชื่อ
อันดีงามและถูกต้องจนกลายเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาสังคม รวมถึง
สภาพแวดล้อม เพื่อให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทเรียนครั้งต่อไป

เรื่อง

การพัฒนาจิตใจทางพระพุทธศาสนา

สิ่งที่ต้องเตรียม

ใบงานที่ ๓

เรื่อง การพัฒนาจิตใจทาง

พระพุทธศาสนา

สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th

